

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Vlaams-Brabant

Kasteeldomein Waasmont

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed | Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Titel:	Kasteeldomein Waasmont
Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Landen
Deelgemeente:	Waasmont
Bron:	Schepping: 2013-07-25 Bijwerken: 2018-10-05 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134205
Coördinaten:	Breedte: 5.065015077 Lengte: 50.7299107086

Primaire tekst

Kasteel van circa 1783 met ommuurd landgoed met oude bomen; lusttuin in 1830 circa 1,5 hectare, in 1838 tot de helft gereduceerd door de bouw van een suikerfabriek en een maalderij; fabriek afgebroken in 1918, voormalig industrieel gedeelte heraangelegd en opnieuw beplant.

Wie zou kunnen vermoeden dat het kasteel van Waasmont, idyllisch gelegen aan de noordrand van het dorp, ooit het toneel was van gonzende industriële activiteit, met een suikerfabriek, opslagplaatsen, een smidse, een maalderij op stoomkracht, een kalkoven? Het was rond 1831 eigendom van en werd bewoond door de weduwe van Philippe de Sonval, grootgrondbezitster, eigenares van één derde (123 hectare) van het grondgebied van Waasmont. Philippe de Sonval – in de volkstelling van 1799 omschreven als 'cultivateur', maar ongetwijfeld 'absentee owner' want gedomicilieerd te Luik – was de achterkleinzoon van Martin de Sonval, die rond 1670 de heerlijkheid Waasmont verwierf (1). Het kasteel van circa 1783 had volgens de Primitieve kadastrakaart (1820-1830) een L-vormige plattegrond met dwars op de straat de woonvleugel, verlengd in een smallere dienstvleugel en, op 56 m van en evenwijdig met de straat, een korte dwarsvleugel (stallen en/of koetshuis). Het huidige kasteel – een bakstenen gebouw van negen traveeën en twee bouwlagen onder een gemansardeerd leien schilddak – stamt rechtstreeks af van het 18de eeuwse woongedeelte, dat alle afbraak- en verbouwingcampagnes overleefde. Het was waarschijnlijk zelf een overblijfsel (de noordelijke dwarsvleugel) van het U-vormige complex dat op de Ferrariskaart (1771-1775) wordt afgebeeld. Het kasteel werd volgens de Primitieve kadastrale legger (1831) omringd door lustgrond en lustbos, samen 1,5 hectare groot, een moestuin van 87,5 are en een boomgaard van 20 are (2). De termen 'terrain d'agrément' en 'bois d'agrément' in de kadastrale legger wijzen op een informeel, landschappelijk parkje, dat in de vroege 19de eeuw nog als 'jardin anglais' werd omschreven, en waarover ons geen verdere gegevens bekend zijn. Het heuveltje, wellicht ooit met een paviljoen of prieel, in de zuidwesthoek van het park is daar wellicht een relict van. Bij het overlijden van de weduwe de Sonval werd het kasteel samen met 11 hectare grond verkocht aan Albert Marnef, die in 1838 de dienstvleugel liet afbreken en er een suikerfabriek bouwde die aansloot bij het kasteel. Het driehoekige fronton boven de drie middelste traveeën van de noordgevel (nu achtergevel) van het kasteel, laat vermoeden dat de hoofdingang toen werd verlegd naar die zijde, waar ook de lusttuin lag. Marnef werd in 1840 als algemeen erfgenaam van Joanna Artois eigenaar van de brouwerijen Artois te Leuven en van het familiekasteel van de Artois te Wespelaar, waar hij ook zijn intrek nam. Hij bezat ook nog het Schotenhof, een voormalige priorij van de abdij van Villers te Schoten bij Antwerpen (3). Waasmont was voor hem niet veel meer dan een toemaatje. Eén derde van de moestuin werd opgeofferd voor de bouw van een gesloten hoeve, waarin rond 1864 een door stoomkracht aangedreven maalderij zou worden ondergebracht.

Het perceel 'lustgrond' ten oosten van het kasteel en de fabriek (nr. 473b, circa 1 hectare) wordt vanaf 1839 door het kadaster onheilspellend aangeduid als "terrain ou place" (4). Toch toont de oudste stafkaart opgemaakt in 1867, vlak voor de dood van Marnef, op die plek iets wat op een landschapsparkje met een vijvertje lijkt. In een gedeelte van het lusttuinperceel ten westen van (of achter) het kasteel (nr. 477) liet Marnef een nieuwe moestuin aanleggen (nr. 475a, 30 are groot), die nog steeds wordt gebruikt. Deze moestuin wordt met stippels (symbool voor haag) omlind op de stafkaart; de rest van het perceel (nr. 477a, 72 are groot) bleef "*terrain d'agrément et bosquet*". Marnefs opvolger, baron Paul de Mévius, zou vanuit Elsene het industriële complex nog uitbreiden met een kalkoven en een koelinstallatie ("*réfrigérant*") en ook de fabriek zelf wordt fors vergroot (5). Aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog is alleen het gedeelte ten westen van (achter) het kasteel van industriële bebouwing gevrijwaard, maar de stafkaart van 1903 blijft met volgehouden optimisme het idyllische beeld van 1867 reproduceren.

De Eerste Wereldoorlog betekende het einde van de Waasmontse suikerfabriek. In 1918 werd het kasteel met de suikerfabriek en de lusttuin (zonder de maalderij) verkocht aan herenboer Auguste Jadoul (voluit: Marie-Joseph-Auguste-Hubert Jadoul, 1877-1960), burgemeester van Waasmont, die de fabriek liet afbreken. Uit die tijd dateert de eerste ansichtkaart: het wit of geel gekaleide kasteel vanuit het oosten gezien, met het ingangshek op de voorgrond, tegen een achtergrond van hoge bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), die gezien hun stamontrek minstens uit de tijd van Marnef dateren. Zoals te verwachten staan nagenoeg alle oude bomen achter (ten noordwesten van) het kasteel – de twee voormelde bruine beuken, twee witte paardenkastanjes (*Aesculus hippocastanum*) en een bontbladige gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus* 'Leopoldii'). De beplanting van de "*terrain ou place*" en de plek waar de fabriek stond – onder Jadoul weer het ereplein – dateert van na de Eerste Wereldoorlog, ook de monumentale, veelstammige robinia (*Robinia pseudoacacia*). Deze ruimte werd in de jaren 1970 heraanlegd met bebloemde parterres, kasseitjes en gesnoeide taxusmasieven – een aanleg die de huidige eigenaars na 2006 op een smaakvolle manier verstrakte en verrijkte met bebloemde parterres en beelden, onder meer van Dirk De Keyzer.

Merkwaardige bomen (opname 17 mei 1996)

Het cijfer in vet geeft de stamontrek in centimeters weer. De omtrek wordt standaard gemeten op 150cm hoogte.

- 1. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **578**
- 2. Amerikaanse gleditsia (*Gleditsia triacanthos*) **290**, omgewaaid in 2006
- 3. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **427**
- 6. bontbladige cultivar van gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus* 'Leopoldii') **273**
- 7. gewone robinia (*Robinia pseudoacacia* **613**(25), veelstammig

Auteur: De Jaeck, Herlinde

Auteur: Deneef, Roger

Datum: 2008

Titel Text: Tuin bij het kasteel van Waasmont

Grafische documenten

Cahier16_Waasmont_02 (Deneef, Roger, 10-04-2005, ©Vlaamse Gemeenschap)

Landen Goffinstraat 1 (Vynckier, Geert, 04-09-2016, ©Vlaamse Gemeenschap)

Landen Goffinstraat 1 (Vynckier, Geert, 04-09-2016, ©Vlaamse Gemeenschap)

Landen Goffinstraat 1 (Vynckier, Geert, 04-09-2016, ©Vlaamse Gemeenschap)

Cahier16_Waasmont_03 (Eckelmans, Guido, 15-08-2007, ©Guido Eckelmans)

Cahier16_Waasmont_01 (Eckelmans, Guido, 15-08-2007, ©Guido Eckelmans)

Landen Goffinstraat 1 (Vynckier, Geert, 04-09-2016, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oudste kadastrale legger 212 Waasmont, art. 131 nrs. 29-34, art. 205 nrs. 6-20, art. 593 nrs. 8-14, 20-21 en 28-33, art. 660 (oprichting in 1896 van de 'Société anonyme de la Sucrierie à Wamont' door de familie de Mevius).

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschetsen Waasmont 1839 nr. 13 (suikerfabriek, nieuwe hoeve), 1864 nr. 7 (maalterij), 1867 nr. 10 en 1880 nr. 7.

Volkstelling te Waasmont van het jaar VII (1799), in *Landens Erfdeel*, 5(16), 1982, p. 52 en 60.

DELMEIRE R., *Park – Kasteel van Waasmont*, in *Brochure Open Monumentendag Vlaanderen 2004 – Neerlanden – Attenhoven – Waasmont*, p. 16-20.

DUQUENNE X., *Het park van Wespelaar. De Engelse tuin in België in de 18de eeuw*, Wespelaar, Ph. De Spoelberch, 2001, p. 16-17.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120594>

Beknopte karakterisering

Datering: eerste kwart 21ste eeuw, interbellum, vierde kwart 18de eeuw

Typologie: beelden, landhuizen, moestuinen, omheiningsmuren, siertuinen, tuin- en parkbeplantingen